

Jaap Ter Haar
OLEG YA DA
KUŞATMA ALTINDAKİ
ŞEHİR

Çeviren: Ersel Kayaoğlu

11. basım

Jaap Ter Haar
OLEG YA DA
KUŞATMA ALTINDAKİ
ŞEHİR

Çeviren: Ersel Kayaoğlu

Yayın Koordinatörü: İpek Şoran
Düzeltili: Nurten Sönmezcan
Kapak ve İç Tasarım: Gözde Bitir Tufan
Tasarım Uygulama: Güldal Yurtoğlu

1. Basım: 2008

11. Basım: 1000 adet, Şubat 2021

ISBN 978-975-07-0909-8

Boris, Jaap Ter Haar

© The Estate of Jaap Ter Haar,

Hilversum, The Netherlands, 2014

© Can Sanat Yayınları A.Ş., 2008

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak
kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni
olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Can Sanat Yayınları Yapım ve Dağıtım Tic. ve San. A.Ş.
Yayıncı Sertifika No: 43514

Maslak Mh. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza No: 9/25 Sarıyer, İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 - 252 59 89 Faks: 252 72 33
cancocuk.com cancocuk@cancocuk.com

Baskı ve Cilt: Arı Matbaası; Sertifika No: 44009
Adres: Davutpaşa Cad. Emintaş Kazım Dinçol San. Sitesi
No: 81/39 Topkapı, İstanbul

Bu kitabın sahibi:

**Yazarın yayınevimizden çıkan
diğer kitabı:**

HAYATI SEVMEME DEVAM ET

Jaap Ter Haar

1922'de Hollanda'nın Hilversum kentinde doğdu. Hollanda'nın İkinci Dünya Savaşı'nda Almanlar tarafından işgal edilmesinin ardından Fransa'ya gitti ve orada direniş hareketine katıldı. Savaştan sonra İskoçya'da muhabir olarak çalıştı. Kısa öyküler ve kitaplar yazdı, çok sayıda edebiyat ödülü aldı. Jaap Ter Haar 1998'de hayata gözlerini yumdu.

1

Oleg Turyenkov uyuyordu. Uzaklarda Alman toplarının gümbürtüleri duyuluyordu. Tahrip bombaları, yangın bombaları ve mermiler ölmekte olan Leningrad şehrine düşüyordu, ama şehir savaşı bırakmayı kabul etmiyordu. 1942 yılının Aralık ayıydı.

Oleg Turyenkov uyuyor ve rüya görüyordu. Neredeyse hep aynı rüyaydı...

Onlarca kamyon donmuş Ladoga Gölü'nün üstünde zikzaklar çizerek ilerliyordu. Karla kaplı buz yüzey, tehlikelerle ve tuzaklarla dolu beyaz bir cehennem gibi önlerinde uzanıyordu. Buzun ince olduğu yerler nerelerydi? Buzdaki delikler neredeydi? Ölüm de onlarla birlikte gidiyordu. Ölüm, açlıktan kırılmış, kuşatma altındaki Leningrad şehrine doğru yiyecek maddeleriyle yol almakta olan kamyonların her birinin üstünde oturuyordu.

Kayan tekerlekler... çatlayan buz... yukarı fışkıran su! Solda Solimski muaviniyle birlikte derinlere batıyordu: Tekerleklerin altındaki buz kırılırken kamyon bir an için

sallandı. Sonra burnu buz parçalarının arasından suya gömüldü. Gıda maddelerinden oluşan değerli yük buz gibi soğuk suyun içinde yavaşça, işkence edercesine yavaşça kayboldu. Batan küçük kabinde oturan Solimski ve muavini suya nasıl gömüldüklerini görüyordu. Korkunç bir kafası ve dışa taşan gözleri olan bir su hayvanı –kamyon karanlık derinliklerden bu şekilde bir kez daha suyun üstüne çıktı–devasa yüzgeçleriyle buzu parçaladı. Ön cam paramparça oldu...

Konvoy yoluna devam etti. Kimsenin yardım etmek için durmasına izin verilmiyordu. Emir böyleydi.

Uzaklarda ise Alman toplarının gümbürtüleri duyuluyordu. Buz kesmiş karanlık gecede sabahın ilk ışıkları ufukta yükseliyordu.

Rüyasında Oleg babasının yanında şoför kabininde oturuyordu.

“Sola!” diye sayıklıyordu uykusunda. “Baba, sola! Sola!” Sözcükleri haykırarak söylemek istiyordu, ama gırtlığı düğümlenmişti.

Rüyasında babasının sakin ve tanıdık yüzü bir filmdeymiş gibi çıktı karşısına. Babası buz tutmuş ön camdan buzun üstüne, önündeki arabaların karda bıraktığı izlere bakıyordu. Fakat direksiyonu sola değil, sağa çeviriyordu.

Buzun altında su hayvanı bütün heybetiyle kamyonun önünden yüzerek gidiyordu. Kar... siyah kar... su... Arada yüzgeçler, kocaman bir balık ağzı, dışa taşan gözler...

Birden gökyüzündeki siyah bir delikten ürpertici bir inilti duyuldu. Bir avcı uçağı tek başına yıldızlardan aşağı doğru düştü. Makineli tüfekler takırdıyordu. Obüs topları düşmeye başlayınca yıldızlar da buz parçalarıyla yükseğe

sıçrayan suyun arasında parçalandı. Oleg'in babası direksiyonu sımsıkı tuttu ve defalarca sağa kırdı. Çapraz arkasında İvanov'un arabası devrildi. Buz kırıldı... Yanında ise Pavliçko parçalanmış ön camıyla bir buz deliğinin içine doğru gidip muavini ve tüm gıda maddeleriyle birlikte gölün derinliklerinde kayboldu.

Uykudaki oğlanın kafası, sanki tüm bu rüya görüntülerine hayır demek istiyormuş gibi, yastığın üstünde sağa sola hareket ediyordu. Anlaşılmaz sözcükler mırıldanıyor ve parmaklarını yorgana sıkıca geçiriyordu.

Kamyonlar, mermilerden, bombalardan ve buzdaki deliklerden korunmak için çıldırmış filler gibi buzun üstünde zikzak yaparak ilerliyordu. Ölüm de onlarla birlikte gidiyordu.

Oleg'in babası arabasını kayan tekerleklerle beyaz yüzeyin üstünde sürüyordu. Rüzgârın üstündeki karı süpürüp attığı o siyah lekeyi görmüyor muydu?

"Sola, baba! Sola!"

Fakat babası yine sağa kırdı. Koyu renkli lekenin uzaklığı artık yalnızca kırk metreydi... yalnızca otuz... yalnızca yirmi...

Buzdaki yarık işte orada, karın beyaz bir kenar biçiminde biriktiği yerdeydi. Artık yalnızca birkaç metre kalmıştı, sonra... Buzun çatırtısı motorun uğultusunu bastırdı. Ön tekerlek kar tabakasının içine gömüldü, araba saplanıp kaldı ve arka tekerlek buzun içine çöktü. Sandıklarla ve çuvalarla dolu yük kasası parçalanarak buzun üstüne büyük bir gümbürtüyle çarptı. Koyu renkli su, karları boyadı. Motor teklemeye başladı...

Şimdi babasının arabası da Ladoga Gölü'nün buz gibi

*soğuk sularına buz parçalarının arasından yavaşça, işken-
ce edercesine yavaşça gömülüyordu. Derine, giderek daha
derine...*

*Bu korkunç su hayvanı kabinin camlarının yanından
bütün heybetiyle yükseliyordu. Kabinde oturan babasının
gözlerinde ölüm korkusu vardı...*

Oleg terden sırlıklam bir halde uyandı. Babasının hayatını kaybettiği bu konvoyu rüyasında defalarca görmüştü. Yavaş yavaş çevresinin farkına varması biraz zaman aldı.

Kuşatılmış Leningrad'da her gün olup bitenler binlerce kâbus için malzeme sağlıyordu. Almanlar şehri kuşatmıştı. Açlık çektirerek ve bombardıman altına alarak –her gün şehrin üstüne ortalama üç yüz bomba ve top mermisi düşüyordu– savunmacıları şehri teslim etmeye zorlamayı umuyorlardı. Oleg, açlıktan ve bitkinlikten sokak ortasında ölen insanlardan binlercesini rüyalarında görebilirdi; ağır yaralı halde şehrin çevresindeki mevzilerinden geri dönen askerleri; yanarak çöken bina bloklarını; yıkıntıların arasında ağlayarak çocuklarını arayan kadınları.

Leningrad ölmekte olan bir şehirdi. Su şebekesi artık çalışmıyordu, tuvaletler donmuştu. İnsanlar ihtiyaçlarını sokakta, buz gibi soğukta gideriyordu. İnsanın utanma duygusu savaşın şiddeti karşısında çoktan yitirilmişti.

Oleg, her şeye hâkim olan açlığı da rüyasında görebilirdi; bir kepçe sulandırılmış çorba ya da bir parçacık ekmek alabilmek için eksi yirmi derece soğukta saatlerce kuyrukta bekleyen kadınları ve çocukları görebilirdi. Yüzlerce evde ölmekte olanlar –ve ölüler– henüz kimse tarafından fark edilmeden yatıyordu. Tüm bu üzücü koşullar

şimdi günlük yaşamın bir gerçeğiydi. Bunlar savaşın elle tutulur bir parçası olmuştu ve sonunda insan bunlara alışıyordu, çünkü bunlarla yaşamak zorundaydı işte.

Gıda maddesi sevkıyatları, Oleg'in hayal gücünü çevresindeki gerçeklerden çok daha yoğun biçimde meşgul ediyordu – özellikle de babası bu konvoylarla yola çıktığı için. Geniş Ladoga Gölü donduğunda, vazgeçilemez ilaçlarla, gıda maddeleriyle ve mühimmatla dolu kamyonlar Alman mevzilerinin etrafından dolaşabiliyor ve böylece Leningrad'daki akıl almaz kıtlığı en azından biraz olsun giderebiliyordu. Oleg düşüncelerinde onlarca kez babasına eşlik etmişti. Ağır kamyonlar her yanı sağlam olmayan buzun üstünde zikzaklar çizerek yavaşça giderken kabinlerdeki adamlar kendilerini nasıl hissediyordu acaba? Acaba korku onları felç ediyor muydu? Yoksa cesaretleri daha mı güçlüydü? En kötüsü de buzun henüz yeterince sağlam olmadığı kış başı ve buzların erimeye başladığı, arabaların tekerleklerinin yarıya kadar suyun içinden gittiği baharda oluyordu hep. O zaman babasının geri dönüşü için duyulan heyecan neredeyse dayanılmaz derecede oluyordu. Bu yolculuklardan birinden sonra konvoyun neredeyse yarısı geri dönmemişti. Yine de diğerleri ertesi gün tekrar yola çıkmıştı. Hedefe varan her araba insan hayatı kurtarıyordu. Ladoga Gölü'ndeki bu üzücü yolculuklarda batan her araba şehirdeki erkeklerin, kadınların ve çocukların bir bölümü için kesin ölüm anlamına geliyordu.

Bu nedenle Oleg rüyalarında sevkıyatları görüyordu. Su hayvanının buzun altında yüzmesi ve babasının da aracını kaçınılmaz biçimde bu karanlık lekeye doğru sürmesi rüyayı bir kâbusa dönüştürüyordu. Araba ne zaman devri-

lip işkence edercesine yavaş biçimde derinlerde kaybolsa Oleg uyanıyordu: Bu ürpertici rüyanın yarattığı korkudan sıırıslıklam ve kafası bir an için tamamen karışık oluyordu. Ama bu rüyanın en korkunç yanı, her şeyin gerçekten de böyle olup bitmiş olmasıydı.

Annesinin yatağı gıcırdadı.

“Oleg, uyanık mısın?”

Oleg gözlerini açtı. Alacakaranlıkta tanıdık ortamı gördü: bir hava saldırısında camlar patladıktan sonra babasının pencerelerin önüne çivilediğı tahtaları, yakmak için kömür bulunamayan köşedeki sobayı, annesinin yatağını, sıvası dökülmüş tavandan eğri biçimde sarkan lambayı, dış duvardaki çatlağı.

Oleg yorganı geri itti. Oda buz gibiydi. Aceleyle ayak-kabıllarını, ceketini ve paltosunu giydi. Sonra annesinin yatağına koştu.

“Aşevine gitmek zorundasın. Erken gitsen daha iyi olur.”

Oleg başını tamam diye salladı. Uzaktan topların hiç durmayan uğultusu duyuluyordu. Oleg annesine baktı. Kendisini nasıl hissettiğini ona sormak istemiyordu. Annesi zaten daha iyi olduğunu ve iyi uyuduğunu söylerdi yalnızca. Sanki Oleg hâlâ akli ermeyen bir çocukmuş gibi. Annesinin ateş içindeki gözlerinden Oleg endişe ve korku okuyordu. Ama annesi ona hiçbir şeyi belli etmek istemediğinden gülümsüyordu. Oleg de ona gülümsemeyle karşılık verdi. Cesur görünmek istiyordu, çünkü artık kendisini bir çocuk olarak hissetmiyordu. On iki yaşında ve artık neredeyse iki yıldır Alman kuşatması altında yaşamış olan biri artık yetişkin sayılırdı!

“Sıkı giyin!”

Oleg başını yine salladı. Annesinin çökmüş yüzüne baktı. Yetersiz beslenmeden kaynaklanan küçük yaralar dudaklarının ve sağ yanağının şeklini bozmuştu. Annesi öleceğinden korkuyor muydu acaba?

“Dr. Kirov’a gelip gelemeyeceğini sorayım mı?” Oleg bunu daha önce defalarca önermişti, ama annesi şimdi de yine başını hayır diye sallıyordu. Doktorun kesinlikle zamanı yoktur. Yaralı halde cepheden dönen askerlerle, hava saldırılarının kurbanlarıyla ilgilenmesi gerekiyordu. Açlığa ve bitkinliğe karşı Dr. Kirov zaten hiçbir şey yapamazdı. Her gün şehirde yüzlerce kişi ölüyordu. Bu, Leningrad’ın özgürlük için ödediği bedelin bir bölümüydü.

“Ama benim için başka bir şey yapman gerekiyor,” dedi annesi. Ona elini uzattı ve onu yatağına doğru çekti. “Vanya Dayı’ya gitmelisin. Ondan seni tahliye listesine yazmasını rica et...” Annesinin gözlerinde birden o su hayvanını gördü, devasa yüzgeçleri olan o korkunç şeyi.

“Hayır, oğlum, bunu yapmak zorundasın! Şehirden çıkman daha iyi!”

“Hayır!” diye bağırdı Oleg. “Asla!” Gölün üstünden geçerek gıda maddeleri getiren kamyonların dönüş yolunda da kadınları ve çocukları alıp götürdüklerini biliyordu. Ama Oleg, içerisinde korkusunun sembolü olarak o su hayvanının yüzdüğü gölün en iyi yemek için bile üstünden kamyonlarla geçmek istemiyordu. Ayrıca annesini yüzüstü bırakıp gitmeyi de hiç düşünmüyordu!

“Savaş daha yıllarca sürebilir,” dedi annesi. Biraz doğruldu ve Oleg’e neredeyse yalvarırcasına baktı. “Senin buradan gitmeni istiyorum. Kamyonla gitmelisin.”

“Ya sen?”

“Ben başımın çaresine bakarım.”

“O zaman sana kim yemek ve su getirecek?”

“Sen yola çıkana kadar ben yine iyileşirim.”

Tamamen gereksiz, iki sözcükle yürütülen bir savaş. Çünkü ne olursa olsun, Oleg *gitmeyecekti*. Bu anlamsız konuşmaya bir son vermek için Oleg eğilip annesini öptü. Birbirlerine ciddi ifadelerle baktılar, her ikisinin kafasını da kendi düşünceleri kurcalıyordu. Oleg şöyle düşünüyordu: “Ölecek mi acaba? Sakin sakin ölmek için benim buradan uzaklaşmamı mı istiyor? Onun ölümünün acısını yaşamamı önlemeye mi çalışıyor?”

Annesi de şunu düşünüyordu: “Onun gitmesini sağla! Şehirde kalmasına izin verme! Yaşamasını sağla!” Oleg, artık onun sahip olduğu tek şeydi. Oleg için hayatta kalma gücüne annesi artık sahip değildi.

Oleg ayağa kalktı. “Yemek alacağım,” dedi.

“Sıkı giyin!” dedi annesi bir kez daha. Oleg atkısını bağladı, şapkasını taktı. Basmalı, küçük bir dinamosu olan el fenerini masadan aldı ve yarı karanlıkta tencereyi bulabilmek için onu mutfak dolabının içine doğru tuttu.

“Senin için yapabileceğim başka bir şey var mı?”

Annesi başını salladı.

Oleg paltosunun düğmelerini yukarıya kadar ilikledi. Annesinin görmeyeceği umuduyla babasının küçük beylik tabancasını alıp hemen cebine soktu. Bu küçük silahı cebinde hissetmek iyiydi – babasından, eskiden kalmış bir şey olarak bu da ona biraz güven sağladı.

Kapıda annesine elinden geldiği kadar neşeli biçimde bir kez daha el salladı. Endişelendiğini, kendisini tedirgin

ve mutsuz hissettiğini annesinin fark etmesini istemiyordu. Oleg, koltuğunun altında tencereyle aşınmış merdiven basamaklarını indi.

Jaap Ter Haar
**OLEG YA DA
KUŞATMA ALTINDAKİ
ŞEHİR**

Savaşa karşı direnen küçük Oleg'in öyküsü...

1942 yılının sert kışında Leningrad, Alman birlikleri tarafından kuşatılmış durumdadır. Durmadan bombalar yağmakta, halk açlıktan ve hastalıktan kırılmaktadır. On iki yaşındaki Oleg, hasta annesine bir kâse sulandırılmış çorbayı bile güçlükle bulmaktadır; şehrin dışında bir tarlada patates bulabileceğini öğrenince, tüm tehlikeleri göze alarak oraya gitmeye karar verir. Arkadaşı Nadya ile birlikte Rus ve Alman mevzilerinin arasından geçerek bu tarlaya ulaşmaya çalışırlar, ama çevrelerini birden düşman Alman askerleri sarar...